

**Διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών σχετικά με την αναγκαιότητα εισαγωγής της
εργοθεραπείας στο πλαίσιο δημιουργίας ενταξιακότερων περιβαλλόντων μάθησης: Μια
ποσοτική μελέτη**

**Preschool teacher's views on the possibility of entering the specialty of occupational therapy
in kindergarten in the context of creating more inclusive learning environments: A
quantitative study**

Κωνσταντίνα Κούκη, 2ο ΚΕΔΑΣΥ Γ' Αθήνας, Εργοθεραπεύτρια S.I., Msc, konstantina.kouki@gmail.com

Βασιλική Σιαμαντά, 2ο ΚΕΔΑΣΥ Γ' Αθήνας, Νηπιαγωγός Ειδικής Αγωγής, MA, Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου
Αθηνών, vickysiam04@gmail.com

Konstantina Kouki, 2nd KEDASY of G' Area of Athens, Occupational Therapist S.I., Msc,
konstantina.kouki@gmail.com

Vasiliki Siamanta, 2nd KEDASY of G' Area of Athens, Preschool Teacher, Special and Inclusive Educator, MA,
PHD Candidate of the University of Athens, vickysiam04@gmail.com

Abstract: Today's socio-cultural-economic reality creates challenges in the heterogeneous classroom. So, the need for radical reform of the education system and educational policy, due to the emerging diverse student needs, is highlighted. In the present quantitative research, the possibility of entering the specialty of occupational therapy in the kindergarten is investigated through the views of 171 kindergarten teachers. Through a structured questionnaire, an attempt is made to assess their maturity to welcome occupational therapists in the classrooms, as well as the way they define the science of occupational therapy. The collected data were analyzed by descriptive and inductive statistical analysis. The results showed that the majority of participants have a positive attitude for the entry of occupational therapy and an intention for cooperation. However, kindergarten teachers seem to associate occupational therapy mainly with a therapeutic-rehabilitative role and ignore its complexity and multiple areas of intervention in children in general. Demographic factors, such as work context, appear to influence their views on interdisciplinary collaboration and the training of occupational therapists and kindergarten teachers in pedagogical and occupational therapies respectively. Finally, the need for further training of teachers in occupational therapy is highlighted.

Keywords: Kindergarten, Occupational Therapy, Inclusive learning environments

Περίληψη: Η σημερινή κοινωνικο-πολιτισμικο-οικονομική πραγματικότητα δημιουργεί προκλήσεις στις φύσει ανομοιογενείς σχολικές τάξεις, οπότε αναδεικνύεται η ανάγκη ριζικής

αναμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος και της εκπαιδευτικής πολιτικής, λόγω των αναδυόμενων πολυποίκιλων μαθητικών αναγκών. Στην παρούσα ποσοτική έρευνα διερευνώνται οι απόψεις 171 νηπιαγωγών σχετικά με την είσοδο της ειδικότητας της εργοθεραπείας στο νηπιαγωγείο. Μέσω δομημένου ερωτηματολογίου, γίνεται προσπάθεια εκτίμησης της ωριμότητας αυτών να υποδεχθούν εργοθεραπευτές στις τάξεις, καθώς και του τρόπου που προσδιορίζουν την επιστήμη της εργοθεραπείας. Τα συλλεχθέντα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν θετική, πλειοψηφικά, στάση των συμμετεχόντων στην είσοδο της εργοθεραπείας και την πρόθεσή τους για συνεργασία. Ωστόσο, οι νηπιαγωγοί φαίνεται να συνδέουν την εργοθεραπεία κυρίως με τον θεραπευτικό-αποκαταστασιακό ρόλο της και να αγνοούν την πολυπλοκότητα και τους πολλαπλούς τομείς παρέμβασής της στα παιδιά γενικότερα. Δημογραφικοί παράγοντες, όπως το πλαίσιο εργασίας, δείχνουν να επηρεάζουν απόψεις για διεπιστημονική συνεργασία και την κατάρτιση εργοθεραπευτών και νηπιαγωγών στην παιδαγωγική και εργοθεραπευτική επιστήμη αντίστοιχα. Αναδεικνύεται, τέλος, η αναγκαιότητα για περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην εργοθεραπεία.

Λέξεις κλειδιά: Νηπιαγωγείο, Εργοθεραπεία, Ενταξιακά περιβάλλοντα μάθησης

Εισαγωγή

Οι Chapparo και Hooper (2002) υποστηρίζουν ότι το σχολείο κατά μία έννοια είναι το πρώτο επάγγελμα ενός ανθρώπου. Κατά την προσχολική ηλικία, τα παιδιά αναπτύσσουν σημαντικές δεξιότητες (hand skills) που θέτουν τα θεμέλια για την επιτυχία σε πολλούς σχολικούς τομείς (Bazyk et al, 2009), όπως η γραφή, το κόψιμο με ψαλίδι, ο χειρισμός μικρών αντικειμένων, οι δραστηριότητες αυτοφροντίδας. Η ατελής κατάκτηση βασικών δεξιοτήτων αυτοϋπηρετήσης, αδρής και λεπτής κίνησης, όπως και αισθητηριακής ρύθμισης αποτελεί ένδειξη για την αναγκαιότητα παρέμβασης. Επίσης, τα παιδιά από χαμηλά κοινωνικο-οικονομικά στρώματα παρουσιάζουν συχνά δυσκολίες σε τέτοιου είδους δεξιότητες, λόγω της περιορισμένης πρόσβασής τους σε υλικά και διάφορα ερεθίσματα (Peterson & Nelson, 2003). Η ύπαρξη, επομένως, ενός εργοθεραπευτή εντός της σχολικής αίθουσας μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος του συνόλου των μαθητών σε ένα πλαίσιο εμπλουτισμού των ερεθισμάτων που λαμβάνουν, αλλά και έγκαιρης παρέμβασης με βάση το αναπτυξιακό τους προφίλ. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι οικογένειες θα έρχονται αντιμέτωπες με ένα πιο οργανωμένο μαθησιακό περιβάλλον και θα λαμβάνουν κατευθύνσεις για την πλαisiώση των παιδιών τους σε ένα ευρύτερο φάσμα δεξιοτήτων.

Η παρέμβαση ενός εργοθεραπευτή σε σχολικό πλαίσιο, φυσικά, οφείλει να λαμβάνει υπόψη και όλους τους τομείς ανάπτυξης και δράσης των μαθητών για να είναι εφικτή η γενίκευση των επιδιωκόμενων στόχων και η ενίσχυση των καθημερινών δεξιοτήτων με έναν συνδυαστικό τρόπο. Το περιβάλλον των μαθητών περιλαμβάνει το πλαίσιο απόδοσης ενός μαθητή στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένων φυσικών, υλικοτεχνικών, ακαδημαϊκών και κοινωνικών παραγόντων που

επιηρεάζουν τη συμμετοχή και την ευημερία τους (Doubt & McColl, 2003). Αυτή η εστίαση με βάση τις προσωποποιημένες ανάγκες των εμπλεκομένων στη μαθησιακή διαδικασία έρχεται, ως εκ τούτου, σε αντίθεση με τις κλινικές παρεμβάσεις. Οι τελευταίες φαίνεται να εστιάζουν στους μαθητές, με στόχο τη μείωση των ελλειμμάτων που σχετίζονται αποκλειστικά με μια πιθανή αναπηρία (AOTA, 2002· Mu & Royeen, 2004· Schwartz et al., 2003).

Για να διευκολυνθεί η ένταξη των επαγγελματιών θεραπευτών στη σχολική πραγματικότητα, πρέπει να στοχεύονται διάφοροι τομείς: αφενός οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αυξήσουν την επίγνωσή τους ως προς τις ανάγκες των μαθητών (Wehrmann et al., 2006) και αφετέρου οι εργοθεραπευτές να εξοικειωθούν με το σχολείο, το πρόγραμμα σπουδών και τις παιδαγωγικές πρακτικές στην τάξη. Εκπαιδευτικοί και εργοθεραπευτές χρειάζονται περισσότερο χρόνο για την πραγματοποίηση άτυπων, συνήθως, συναντήσεων, που να επικεντρώνονται στην κοινή επίλυση προβλημάτων (Barnes & Turner, 2001), ενώ οι εργοθεραπευτές χρειάζονται μεγαλύτερη ευελιξία για να εργαστούν με μαθητές σε τάξη, ώστε να μπορούν να επιδείξουν βοηθητικές στρατηγικές (Fairbrun & Davidson, 1993). Τα δύο αυτά μέρη πρέπει να έχουν, φυσικά, και επαρκή διοικητική υποστήριξη και τον απαραίτητο εξοπλισμό, για να εφαρμόσουν επιτυχώς τη συνεργατική διαδικασία (Villeneuve, 2009).

Μια έρευνα σχετικά με τις επιδράσεις των εργοθεραπευτικών αλλαγών στην υλικοτεχνική οργάνωση της τάξης ανέφερε σημαντικά θετικά αποτελέσματα. Οι Schilling και συνεργάτες (2003) διερεύνησαν την επίδραση των θέσεων των μαθητών στην απόδοσή τους. Σε μια γενική τάξη που περιελάμβανε μαθητές με Διάσπαση προσοχής και Υπερκινητικότητα (ADHD), οι ερευνητές αντικατέστησαν τις συμβατικές καρέκλες στην τάξη με μπάλες θεραπείας (therapy balls). Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι το κάθισμα- μπάλα είχε θετική επίδραση στην καθιστική στάση σώματος, αλλά και στην ευανάγνωστη παραγωγή λέξεων από τους μαθητές με ΔΕΠΥ. Η μελέτη ανέδειξε την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση των επιπτώσεων των χωροταξικών τροποποιήσεων μιας σχολικής τάξης στις ατομικές επιδόσεις των μαθητών.

Οι Bazyk et al. (2009), από την άλλη, μέτρησαν τις συνέπειες της εργοθεραπευτικής παρέμβασης στον κινητικό τομέα και τον αναδυόμενο εγγραμματισμό νηπίων. Μέσω ενός περιγραφικού σχεδιασμού pretest – posttest, συλλέχθηκαν δεδομένα από δείγμα 37 νηπίων, με και χωρίς αναπηρία. Στην αρχή και στο τέλος του σχολικού έτους χορηγήθηκαν τέσσερις δοκιμασίες λεπτής κινητικότητας και δύο αναδυόμενου εγγραμματισμού. Οι εργοθεραπευτικές παρεμβάσεις εφαρμόστηκαν εντός εφτά μηνών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές χωρίς αναπηρία πραγματοποίησαν στατιστικά σημαντικές αλλαγές σε όλους τους τομείς. Παιδιά με αναπηρία πραγματοποίησαν, επίσης, σημαντικές αλλαγές σε δύο από τις δοκιμασίες της λεπτής κίνησης και σε τρεις από τις αναδυόμενες αξιολογήσεις γραμματισμού, συμμετέχοντας πιο ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και βελτιώνοντας τη σχολική τους επίδοση.

Η Spencer, ακόμη, και οι συνεργάτες της (2006· 2003) προσπάθησαν να περιγράψουν την πρακτική της εργοθεραπείας σε νηπιαγωγεία στο Κολοράντο αναδεικνύοντας τις ισχύουσες

πρακτικές στην υφιστάμενη εκπαιδευτική πολιτική. Εκατόν πέντε εργοθεραπευτές και βοηθοί εργοθεραπευτών συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο 24 ερωτήσεων. Οι συμμετέχοντες υποστήριζαν κατά μέσο όρο το 43,68% των μαθητών, με μεγαλύτερη συχνότητα από το νηπιαγωγείο μέχρι την τρίτη τάξη. Οι μαθητές έφεραν αντιληπτικές ή επικοινωνιακές αναπηρίες και οι εργοθεραπευτές, κυρίως, τους υποστήριζαν θεραπευτικά. Στα προγράμματά τους οι διορθωτικές ή αναπτυξιακές πρακτικές κυριαρχούσαν σε ποσοστό 62% έναντι εκπαιδευτικών πρακτικών (37%) που στόχευαν στην επιτυχή ένταξή τους στο σχολικό πλαίσιο. Οι πρακτικές αυτές έρχονται σε αντίθεση με τις κυρίαρχες πλέον ιδεολογίες ενταξιακής εκπαίδευσης στο σχολείο, αλλά σύμφωνες με την εκπαιδευτική πολιτική του Τμήματος Παιδείας του Κολοράντο, που υποστήριζαν τη θεραπευτική παρέμβαση των εργοθεραπευτών στα σχολικά πλαίσια.

Βιβλιογραφικά, όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, κανείς μπορεί να εντοπίσει πλήθος ερευνών γύρω από την επιστήμη της Εργοθεραπείας και εν γένει τη συσχέτισή της με την αναπηρία. Ωστόσο, η πλειοψηφία αυτών αντανάκλα αυτό το περισσότερο θεραπευτικό και αποκαταστασιακό χαρακτήρα του επαγγέλματος με μια πιο ιατρική ματιά. Η ερευνητική δραστηριότητα γύρω από την εργοθεραπευτική πρακτική και την ενταξιακή διάσταση αυτής κρίνεται περιορισμένη. Όσον αφορά, δε, στην εισαγωγή της εργοθεραπείας στην προσχολική εκπαίδευση, κανείς θα έρθει αντιμέτωπος με τον ίδιο ακριβώς περιορισμό, αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα μεγαλύτερης διερεύνησης των συγκεκριμένων ζητημάτων. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η παρούσα έρευνα, αποσκοπώντας στη διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών σχετικά με την αναγκαιότητα εισαγωγής της εργοθεραπείας για τη δημιουργία ενταξιακότερων περιβαλλόντων μάθησης.

1. Μεθοδολογία έρευνας

1.1. Ερευνητική μέθοδος και Ερευνητικά Ερωτήματα

Στη συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε η ποσοτική ερευνητική μέθοδος. Με αυτόν τον τρόπο, είναι δυνατόν να συγκεντρωθεί ικανοποιητικός αριθμός δεδομένων και συμμετεχόντων, καθώς και να διεξαχθούν μετρήσιμοι ερευνητικοί στόχοι (Creswell, 2013). Το είδος της ερευνητικής μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συγχρονική έρευνα.

Η παρούσα, λοιπόν, ποσοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης σχετικά με την εισαγωγή της εργοθεραπείας, όπως και το ρόλο της ειδικότητας αυτής στο νηπιαγωγείο.

Κατά συνέπεια, τα ερευνητικά της ερωτήματα μπορούν να τεθούν ως εξής:

1. Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής κατέχουν επαρκή γνώση για την επιστήμη της εργοθεραπείας και του ρόλου της στην προσχολική εκπαίδευση;

2. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής σχετικά με την είσοδο των εργοθεραπευτών στην προσχολική εκπαίδευση και με το επίπεδο παρέμβασής τους στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική;
3. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης σχετικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες με σκοπό την είσοδο της εργοθεραπείας στο νηπιαγωγείο;
 - 3α) Ποιες είναι οι απόψεις των νηπιαγωγών ως προς την κατάρτισή τους στην εργοθεραπευτική επιστήμη;
 - 3β) Ποιες είναι οι απόψεις των νηπιαγωγών ως προς την κατάρτιση των εργοθεραπευτών στην παιδαγωγική επιστήμη;
 - 3γ) Οι απόψεις των νηπιαγωγών σχετικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες επηρεάζονται από δημογραφικούς παράγοντες; Αν ναι, από ποιους;

1.2. Μέθοδος δειγματοληψίας, διαδικασία και δείγμα

Η διαδικασία εξαγωγής του δείγματος ήταν μη πιθανοτική, καθώς βασίστηκε σε τεχνικές κατά τις οποίες δε χρησιμοποιούνται οι νόμοι των πιθανοτήτων. Συγκεκριμένα, για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η δειγματοληψία ευκαιρίας (convenience sampling method), καθώς οι ερευνήτριες προσέγγισαν το δείγμα στο οποίο είχαν άμεση και εύκολη πρόσβαση (Lavrakas, 2008). Το δείγμα της έρευνας αποτελούταν από 171 συμμετέχοντες. Απαραίτητο κριτήριο για την ένταξη των συμμετεχόντων στην έρευνα συνιστούσε η επαγγελματική ιδιότητα του εκπαιδευτικού προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς βασικό στόχο αποτελούσε η διερεύνηση των απόψεών τους και ο προσδιορισμός των πρακτικών εφαρμογής της εργοθεραπείας στα γενικά νηπιαγωγεία.

Μέσω τυχαίας δειγματοληψίας, συγκεντρώθηκε δείγμα 171 εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης που εργάζονται την παρούσα χρονική στιγμή σε δημόσια γενικά σχολεία. Η κατανομή ως προς το φύλο των ατόμων ήταν 100% γυναίκες. Ως προς την οικογενειακή κατάσταση η κατηγορία με τη μεγαλύτερη συμμετοχή ήταν οι άγαμοι με ποσοστό 46,8%. Οι υπόλοιπες κατηγορίες είχαν τα ακόλουθα ποσοστά: έγγαμοι με παιδί (30,4%), χωρίς παιδί (15,2%), διαζευγμένοι με παιδί (4,7%), διαζευγμένοι χωρίς παιδί (2,3%), άγαμοι με παιδί (0,6%). Ως προς το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, το 51,5% κατέχει το βασικό πτυχίο προσχολικής εκπαίδευσης, κάτοχοι μεταπτυχιακού αποτελούν το 20,5%, ενώ αυτοί με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στην ειδική αγωγή το 24%. Μόλις το 2,3% των συμμετεχόντων έχουν δύο μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, ένας εκ των οποίων είναι στην ειδική αγωγή, το 1,2% είναι απόφοιτοι σχολής εργοθεραπείας και το 0,6% είναι κάτοχοι διδακτορικού. Εξετάζοντας την προϋπηρεσία σε έτη, η ομάδα 0-5 έχει το μεγαλύτερο ποσοστό (32,2%) και ακολουθούν: η ομάδα >16 με 29,2%, η ομάδα 11-15 με 22,2% και η ομάδα 6-10 με 16,4%. Αναφορικά με τη σύμβαση εργασίας των συμμετεχόντων προέκυψε ότι το 50,3% των συμμετεχόντων κατέχει μόνιμη θέση

εκπαιδευτικού, ενώ το 49,7% όχι (αναπληρωτές). Τέλος, σχετικά με το εργασιακό πλαίσιο των συμμετεχόντων φάνηκε ότι το 80,7% εργάζεται σε γενικό νηπιαγωγείο, ακολουθεί το 11,7% που εργάζεται στη δομή της Παράλληλης Στήριξης και τέλος το 7,6% εργάζεται σε Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.).

1.3. Μέθοδος και εργαλείο συλλογής δεδομένων

Στο πλαίσιο της εργασίας αυτής, το εργαλείο που επιλέχθηκε για τη συλλογή των δεδομένων ήταν το δομημένο ερωτηματολόγιο. Μεταξύ των πλεονεκτημάτων χρήσης του ερωτηματολογίου αναφέρεται η δυνατότητα αποστολής σε μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση, η ευκολία στη δημιουργία και τη χρήση του, η διευκόλυνση της ελεύθερης έκφρασης του δείγματος, λόγω έλλειψης άμεσης επικοινωνίας με τον ερευνητή, η οικονομική και ελάχιστα χρονοβόρα φύση του, καθώς και η δυνατότητα που παρέχει για απάντηση στο ίδιο σύνολο ερωτήσεων με προκαθορισμένη σειρά (Λαγουμιντζής, κα, 2015). Ακόμη, το εργαλείο αυτό επιλέχθηκε ως το προσφορότερο, λόγω των συνθηκών της πανδημίας του Covid-19, που δυσχεραίνει τη δια ζώσης επαφή των συμμετεχόντων με τις ερευνήτριες. Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας, χορηγήθηκε, αρχικά, στους συμμετέχοντες ένα δημογραφικό ερωτηματολόγιο που περιελάμβανε ερωτήσεις που αφορούσαν το φύλο, την οικογενειακή κατάσταση, τις ακαδημαϊκές γνώσεις, την εκπαιδευτική εμπειρία και την επαγγελματική θέση των συμμετεχόντων την τρέχουσα χρονική περίοδο. Στόχος των δημογραφικών ερωτήσεων είναι η κατανόηση και ο εντοπισμός του υποβάθρου του κάθε συμμετέχοντα (Mertens, 2005). Στη συνέχεια, ακολούθησαν ερωτήσεις κλειστού τύπου, που αφορούσαν στις απόψεις και γνώσεις των νηπιαγωγών σχετικά με την επιστήμη της εργοθεραπείας και το ρόλο της στην προσχολική εκπαίδευση. Η μέτρηση των απόψεων των εκπαιδευτικών έγινε με πενταβάθμια κλίμακα Likert, όπου η απόλυτη διαφωνία σημειώνεται με την τιμή 1 (δε συμφωνώ καθόλου) και η απόλυτη συμφωνία σημειώνεται με την τιμή 5 (συμφωνώ απόλυτα).

1.4. Ανάλυση Δεδομένων

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα IBM SPSS Statistics v.23 που συνιστά ένα εύχρηστο εργαλείο στατιστικής ανάλυσης (Ρούσσοι & Τσαούσης, 2011). Η ανάλυση δεδομένων πραγματοποιήθηκε έχοντας τηματοποιήσει τις συνολικές πενταβάθμιες ερωτήσεις σε 3 υποενοότητες, ώστε να γίνει αναλυτικότερα έλεγχος και διεξαγωγή ευρημάτων. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, αρχικά, ήταν ο έλεγχος αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε ανάλυση συχνοτήτων, χρήση Friedman tests και εφαρμογή chi-square tests, για να εντοπιστούν συσχετίσεις των μεταβλητών.

1.5. Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Για να διερευνηθεί η αξιοπιστία του χορηγούμενου ερωτηματολογίου, εφαρμόστηκε το τεστ Cronbach's Alpha σε όλες τις πενταβάθμιες ερωτήσεις του συνολικά. Ο δείκτης α του Cronbach παίρνει τιμές από 0 μέχρι 1 και το ερωτηματολόγιο κρίνεται αξιόπιστο αν Cronbach's $\alpha > 0,7$. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο είχε συνολικό δείκτη Cronbach Alpha= 0,88, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και άρα θεωρήθηκε αξιόπιστο.

Πίνακας 1. Δείκτης αξιοπιστίας Cronbach Alpha

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,884	24

1.6. Αποτελέσματα της έρευνας

1.6.1. Περιγραφική Στατιστική

Πριν διερευνηθούν οι σχέσεις των υπό μελέτη μεταβλητών, θα παρουσιαστούν οι απόλυτες και σχετικές συχνότητες των απαντήσεων των συμμετεχόντων σε καθεμία από τις ερωτήσεις του αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου.

Από τον παρακάτω πίνακα, προκύπτει πως το δείγμα τείνει να είναι αρκετά έως απόλυτα σύμφωνο με τη δυνατότητα των εργοθεραπευτών να συμβάλλουν στην αυτονομία και αυτοϋπηρέτηση των μαθητών (85,4 %), καθώς και στην ανάπτυξη των γραφοκινητικών τους δεξιοτήτων (97%). Ομοίως, είναι αρκετά έως απόλυτα σύμφωνο με τη δυνατότητα των εργοθεραπευτών να δομήσουν καταλληλότερα αισθητικοκινητικά περιβάλλοντα μάθησης και να συμβάλλουν στη χωροταξικότητα της σχολικής αίθουσας, με στόχο την καλύτερη προσαρμογή και οργάνωση των μαθητών (88,3%). Όσον αφορά, ωστόσο, στη δυνατότητα συμβολής των εργοθεραπευτών στη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων (69%) φάνηκε να ισομοιράζονται μεταξύ του «Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ» και του «Συμφωνώ απόλυτα». Ταυτόχρονα, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών συμφωνεί αρκετά ή συμφωνεί απόλυτα (74,8%) με το ότι ένας εργοθεραπευτής μπορεί να συμβάλλει στην ομαλή προσαρμογή και αυτορρύθμιση των παιδιών.

Εν συνεχεία, με σκοπό να διερευνηθεί και να είναι πιο σαφές ποια ερωτήματα υπερισχύουν στην πρώτη υποενοότητα του ερωτηματολογίου, εφαρμόστηκε Friedman test. Η δυνατότητα αυτή επιλέχθηκε για να διακριθούν οι επαναλαμβανόμενες μετρήσεις κάθε μεταβλητής και

αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2), στη στήλη Mean Rank. Πιο αναλυτικά, στη συγκεκριμένη υποενοότητα φαίνεται να υπερισχύει η ερώτηση «Ένας εργοθεραπευτής μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των γραφοκινητικών δεξιοτήτων των μαθητών» με Mean Rank = 6,22 και δεύτερη έρχεται η ερώτηση «Ένας εργοθεραπευτής είναι κατάλληλος να εκπαιδεύσει έναν μαθητή για την αυτονομία του και αυτοεξυπηρέτησή του» με Mean Rank = 5,50.

Πίνακας 2. Σχετικές συχνότητες και Friedman test 1^{ης} Υποενοότητας (σε f%)

1^η Υποενοότητα ερωτήσεων	Δε συμφωνώ καθόλου	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ αρκετά	Συμφωνώ απόλυτα	Mean Rank
1. Κατέχω βασικές έννοιες/ γνώσεις εργοθεραπείας	19,3	29,2	35,1	11,1	5,3	1,88
2. Υπάρχουν κοινοί άξονες της επιστήμης εργοθεραπείας με τον τρόπο και το αναλυτικό πρόγραμμα στην προσχολική εκπαίδευση.	4,1	9,9	39,8	28,7	17,5	3,35
3. Ένας εργοθεραπευτής είναι κατάλληλος να εκπαιδεύσει έναν μαθητή για την αυτονομία του και αυτοεξυπηρέτησή του.	0	2,3	12,3	33,9	51,5	5,50
4. Ένας εργοθεραπευτής μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των γραφοκινητικών δεξιοτήτων των μαθητών	0	0,6	2,3	28,7	68,4	6,22
5. Ένας εργοθεραπευτής μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών	0,6	3,5	26,9	38,0	31,0	4,34
6. Ένας εργοθεραπευτής μπορεί να δομήσει καταλληλότερα αισθητικοκινητικά περιβάλλοντα μάθησης	0	0,6	11,1	43,9	44,4	5,32

7. Η εργοθεραπευτική παρέμβαση είναι απαραίτητη στη χωροταξικότητα και δόμηση της σχολικής αίθουσας, με στόχο την καλύτερη προσαρμογή και οργάνωση των μαθητών.	0	1,2	22,2	37,4	39,2	4,81
8. Ένας εργοθεραπευτής μπορεί να συμβάλει στην ομαλή προσαρμογή και αυτορρύθμιση των παιδιών.	0	1,8	23,4	42,1	32,7	4,57

Η δεύτερη ομάδα ερωτήσεων που αποτελείται από 5 στοιχεία αποσκοπούσε στη διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών σχετικά με τη χρησιμότητα εισαγωγής και τον τρόπο παρέμβασης του εργοθεραπευτή στην προσχολική εκπαίδευση.

Από τα παραπάνω, προκύπτει πως πλειοψηφικά το δείγμα (81,9%) τείνει να είναι αρκετά έως απόλυτα σύμφωνο με την αναγκαιότητα πρόσληψης εργοθεραπευτών στη γενική προσχολική εκπαίδευση και τη σημασία ύπαρξης εργοθεραπευτή σε κάθε νηπιαγωγείο. Κατά τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για το ποιος είναι ο δόκιμος τρόπος παρέμβασης του εργοθεραπευτή στην προσχολική εκπαίδευση, προέκυψε πως οι συμμετέχοντες είναι θετικά διακείμενοι όσον αφορά στην εφαρμογή της εργοθεραπευτικής παρέμβασης στο πλαίσιο της τάξης ή σε εξειδικευμένη αίθουσα εργοθεραπείας, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό τους (54,4%) φαίνεται να είναι επιφυλακτικό για τη χρησιμότητα αυτής κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

Στη συνέχεια και με βάση το Friedman test της συγκεκριμένης υποεπένδυσης, φαίνεται να υπερισχύει η ερώτηση «Είναι σημαντικό να προσληφθούν εργοθεραπευτές στη γενική προσχολική εκπαίδευση» με Mean Rank = 3,86 και δεύτερη με μικρή διαφορά σε σχέση με τις άλλες, η ερώτηση «Είναι σημαντικό να υπάρχει εργοθεραπευτής σε κάθε προσχολική μονάδα εκπαίδευσης» με Mean Rank = 3,76, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3. Σχετικές συχνότητες και Friedman test 2^{ης} Υποεπένδυσης (σε f%)

2 ^η Υποεπένδυση ερωτήσεων	Δε συμφωνώ καθόλου	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ αρκετά	Συμφωνώ απόλυτα	Mean Rank
1. Είναι σημαντικό να προσληφθούν εργοθεραπευτές στη γενική προσχολική εκπαίδευση.	0	0,6	17,5	22,8	59,1	3,86
2. Είναι σημαντικό να υπάρχει εργοθεραπευτής σε	0	1,8	19,3	24	55	3,76

κάθε προσχολική μονάδα εκπαίδευσης.						
3.Η εργοθεραπευτική παρέμβαση χρειάζεται να πραγματοποιείται εντός σχολικής τάξης κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.	4,1	4,7	33,3	29,2	28,7	2,96
4.Η εργοθεραπευτική παρέμβαση χρειάζεται να πραγματοποιείται στο διάλειμμα.	26,9	27,5	20,5	11,1	14	1,77
5.Η εργοθεραπευτική παρέμβαση χρειάζεται να πραγματοποιείται εξατομικευμένα σε ξεχωριστή αίθουσα εργοθεραπείας.	7	15,2	28,7	24	25,1	2,65

Η τρίτη ομάδα ερωτήσεων που αποτελείται από 2 στοιχεία αποσκοπούσε στη διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών σχετικά με την κατάρτιση των ειδικοτήτων. Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, οι συμμετέχοντες συμφωνούν αρκετά (36,8%) έως απόλυτα (52%) με την αναγκαιότητα κατάρτισης των εργοθεραπευτών σε εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές μεθόδους, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό των συμμετεχόντων κρίνει ως καθόλου ή λίγο αναγκαία την εν λόγω κατάρτιση (3%). Αντιστοίχως, μεγάλο ποσοστό του δείγματος αξιολογεί ως αρκετά (36,8%) και ως απόλυτα σημαντική (51,5%) την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία.

Ομοίως, ακολούθησε Friedman test και για αυτήν την υποενοότητα. Προέκυψε ότι υπερισχύει η ερώτηση «Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης να επιμορφωθούν πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία.» με Mean Rank = 1,51, ενώ ακολουθεί η δεύτερη με μικρή διαφορά: «Είναι αναγκαίο οι εργοθεραπευτές να καταρτιστούν σε εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές μεθόδους, ώστε να ενσωματωθούν στη γενική προσχολική εκπαίδευση» με Mean Rank = 1,49 (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Σχετικές συχνότητες και Friedman test 3^{ης} Υποεπότητας (σε f%)

3^η Υποεπότητα ερωτήσεων	Δε συμφωνώ καθόλου	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ αρκετά	Συμφωνώ απόλυτα	Mean Rank
<i>1.Είναι αναγκαίο οι εργοθεραπευτές να καταρτιστούν σε εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές μεθόδους, ώστε να ενσωματωθούν στη γενική προσχολική εκπαίδευση.</i>	0,6	2,3	8,2	36,8	52,0	1,49
<i>2.Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης να επιμορφωθούν πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία.</i>	0,6	1,2	9,9	36,8	51,5	1,51

1.6.2. Επαγωγική στατιστική με ανάλυση Chi-square (χ^2)

Χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα από τα Friedman tests, η ανάλυση συνεχίστηκε με Chi-square έλεγχο, με σκοπό να διερευνηθούν τυχόν συσχετίσεις των δύο πρώτων ερωτημάτων της κάθε υποεπότητας που υπερίσχυσαν. Ο έλεγχος αυτός έγινε με στόχο να εκτιμηθεί αν συσχετίζονται κάποιες μεταβλητές, δηλαδή αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές.

Αναλυτικότερα, εφαρμόστηκαν 6 Chi-square tests. Πιο συγκεκριμένα, 2 Chi-square tests για κάθε υποεπότητα, μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης σε κατάταξη ερώτησης και των δημογραφικών στοιχείων. Από τα αποτελέσματα των ελέγχων φάνηκε πως μόνο μία ερώτηση έχει στατιστικά σημαντική διαφορά σε σχέση με συγκεκριμένα δημογραφικά στοιχεία, με τα p- value να είναι έγκυρα, δηλαδή το p- value < 0,05. Στη συνέχεια, παρατίθεται η ερώτηση που προέκυψε και ο πίνακας που αποτυπώνει τη στατιστικά σημαντική διαφορά, μέσω των δεικτών p-value.

Στην ερευνητική υπόθεση διερευνήθηκε πώς σχετίζεται η άποψη των εκπαιδευτικών ως προς τη σημαντικότητα της επιμόρφωσής τους πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία ανάλογα με το πλαίσιο εργασίας τους. Έτσι, από την ανάλυση του χ^2 προκύπτει ότι χ^2 (8)= 20,18 και p=0,01 (Πίνακας 5), όπου αυτό δείχνει ότι το πλαίσιο εργασίας όντως συσχετίζεται με την άποψη των εκπαιδευτικών για το κατά πόσο είναι σημαντική η επιμόρφωσή τους πάνω στην εργοθεραπευτική ορολογία. Πιο συγκεκριμένα, από τα αποτελέσματα του ελέγχου, όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 6, σε μεγαλύτερο ποσοστό οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί Παράλληλης Στήριξης τείνουν να συμφωνούν απόλυτα με τη σημαντικότητα της επιμόρφωσής τους στην επιστήμη της εργοθεραπείας, ενώ ουδέτερη στάση κρατούν περισσότερο οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται σε ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.

Πίνακας 5: Δείκτης συνάφειας για την άποψη πως οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικό να επιμορφωθούν πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία σε σχέση με το πλαίσιο εργασίας.

Chi-Square Tests			
	Value	Df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,184 ^a	8	,010
Likelihood Ratio	13,641	8	,092
Linear-by-Linear Association	,016	1	,900
N of Valid Cases	171		

Πίνακας 6: Συσχέτιση της σημαντικότητας για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία με το πλαίσιο εργασίας.

Crosstab								
		Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης να επιμορφωθούν πάνω στην εργοθεραπευτική επιστήμη και ορολογία.						
		Δε συμφωνώ καθόλου	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ αρκετά	Συμφωνώ απόλυτα	Total	
Πλαίσιο εργασίας	Γενικό Νηπιαγωγείο	Count	0	1	14	52	71	138
		% within Πλαίσιο εργασίας	0,0%	0,7%	10,1%	37,7%	51,4%	100,0%
		% within Είναι σημαντικό	0,0%	50,0%	82,4%	82,5%	80,7%	80,7%
		% of Total	0,0%	0,6%	8,2%	30,4%	41,5%	80,7%
	ΚΕΔΑΣΥ	Count	1	0	3	4	5	13
		% within Πλαίσιο εργασίας	7,7%	0,0%	23,1%	30,8%	38,5%	100,0%
		% within Είναι σημαντικό	100,0%	0,0%	17,6%	6,3%	5,7%	7,6%
		% of Total	0,6%	0,0%	1,8%	2,3%	2,9%	7,6%
	Παράλληλη Στήριξη	Count	0	1	0	7	12	20
		% within Πλαίσιο εργασίας	0,0%	5,0%	0,0%	35,0%	60,0%	100,0%
		% within Είναι σημαντικό	0,0%	50,0%	0,0%	11,1%	13,6%	11,7%
		% of Total	0,0%	0,6%	0,0%	4,1%	7,0%	11,7%
	Total	Count	1	2	17	63	88	171
	% within Πλαίσιο εργασίας	0,6%	1,2%	9,9%	36,8%	51,5%	100,0%	
	% within Είναι σημαντικό	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	0,6%	1,2%	9,9%	36,8%	51,5%	100,0%	

Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με το ρόλο των εργοθεραπευτών αναδεικνύουν ότι η πλειοψηφία των απαντήσεων κάνει λόγο για τους βασικούς τομείς παρέμβασής τους (εκμάθηση δεξιοτήτων αυτονόμησης των μαθητών, ανάπτυξη γραφοκινητικότητας), σε συνάφεια και με άλλα ερευνητικά δεδομένα (Case-Smith, 2000· Meyers, 2006). Η εμπλοκή των εργοθεραπευτών σε αυτή τη διαδικασία αναδεικνύεται ως καίρια, καθώς μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά όσον αφορά πιθανές καθυστερήσεις στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτούπηρετησης, ψυχοκινητικότητας, και γραφοκινητικότητας. Επίσης, μπορεί να συμβάλλει και στην πρόιμη αναγνώριση και παρέμβαση σε αναπτυξιακές δυσκολίες που εμπίπτουν σε αυτούς τους τομείς (Wehrmann, et al, 2006), ενδυναμώνοντας, φυσικά, την άποψη υπέρ της σπουδαιότητας εισόδου της ειδικότητας αυτής στο νηπιαγωγείο.

Ακόμη, οι συμμετέχοντες στην έρευνα υποστηρίζουν σε μεγάλο ποσοστό (74,8%), το βασικό ρόλο των εργοθεραπευτών στη δόμηση κατάλληλων αισθητικοκινητικών περιβαλλόντων μάθησης. Τα αποτελέσματα αυτά συμπίπτουν και με άλλα ερευνητικά δεδομένα, αναδεικνύοντας τη σπουδαιότητα της επικέντρωσης της εργοθεραπευτικής παρέμβασης στην αλλαγή ή και την προσαρμογή του περιβάλλοντος απόδοσης των μαθητών (Spencer, et al, 2003), όπως και στη χωροταξικότητα της σχολικής αίθουσας, αποσκοπώντας στην καλύτερη οργάνωση και αυτορρύθμιση του μαθητικού πληθυσμού (Schilling, et al, 2003).

Σε αντίθεση με την πλειοψηφική αναγνώριση του ρόλου των εργοθεραπευτών στην ενίσχυση δεξιοτήτων αυτονόμησης και γραφοκινητικότητας, όπως και στη δόμηση καταλληλότερων πολυαισθητηριακών περιβαλλόντων μάθησης, οι συμμετέχοντες φαίνεται να μην έχουν σαφή και ξεκάθαρη άποψη για το ρόλο των εργοθεραπευτών στη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών. Οι απαντήσεις τους φάνηκε να ισομοιράζονται μεταξύ του «Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ» και του «Συμφωνώ απόλυτα». Γενικότερα, στο πλαίσιο της εργοθεραπείας υπό του ιατρικού-κλινικού μοντέλου, οι κοινωνικές δεξιότητες αντιμετωπίζονται με συγκεκριμένες ταμπέλες, όπως «ανεπάρκεια» και «δυσλειτουργικότητα», απομακρύνοντας την παρέμβαση από μια ουσιαστική κατανόηση της ατομικής ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων (Doble & Magil-Evans, 1992). Με βάση το ρόλο των εργοθεραπευτών σήμερα, όμως, η σπουδαιότητα της κοινωνικής συνδιαλλαγής και η ικανότητα για αυτοοργάνωση αναδεικνύεται στο πλαίσιο της παρέμβασής τους, ιδίως στις μικρές ηλικίες (Botts, 2006), κάτι που ωστόσο, όπως φαίνεται από τα αναλυόμενα δεδομένα, δεν είναι πλήρως αποσαφηνισμένο από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης, οι παραπάνω απαντήσεις του δείγματος, ίσως, αναδεικνύουν τη σύνδεση της ειδικότητας των εργοθεραπευτών κατά κύριο λόγο με τον κινητικό τομέα ανάπτυξης, και άρα με τον θεραπευτικό-αποκαταστασιακό ρόλο τους, κάτι που δε συνάδει με τα βιβλιογραφικά ευρήματα περί των εργοθεραπευτικών παρεμβάσεων. Επομένως, περαιτέρω επιμόρφωση αναφορικά με τη συμμετοχή της ειδικότητας των εργοθεραπευτών στην ολιστική

ανάπτυξη των νηπίων φαίνεται ότι θα λειτουργήσει ενισχυτικά στην αποτελεσματικότερη σύνδεση με τους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος του, αποσκοπώντας στη δημιουργία ενταξιακότερων περιβαλλόντων μάθησης για το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού.

Βασικό, ακόμη, ερευνητικό ερώτημα αυτής της ποσοτικής έρευνας είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής σχετικά με την είσοδο της εργοθεραπείας στις τάξεις τους και το επίπεδο παρέμβασης των εργοθεραπευτών στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων αναδεικνύει τη σπουδαιότητα πρόσληψης εργοθεραπευτών στα νηπιαγωγεία και τη σημασία ύπαρξης εργοθεραπευτή σε κάθε ένα από αυτά. Το εύρημα αυτό βρίσκει αντίκρισμα και επιβεβαιώνεται από αρκετές ερευνητικές μελέτες που τονίζουν τη θετική στάση των εκπαιδευτικών στην ένταξη της επιστήμης της εργοθεραπείας στο σχολικό περιβάλλον (Case-Smith & Holland, 2009· Missiuna et al., 2012· Rivard, et al, 2011)

Επίσης, μεγάλο ποσοστό των νηπιαγωγών που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι οι εργοθεραπευτές είναι ωφελιμότερο να παρεμβαίνουν εντός της σχολικής τάξης ή σε εξειδικευμένη αίθουσα εργοθεραπείας, και όχι τόσο κατά τη διάρκεια του διαλείμματος. Σύμφωνα με τον Sayers (2008), οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση όταν οι εργοθεραπευτές διαμορφώνουν πρόγραμμα παρέμβασης εντός της τάξης κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας σε ένα πλαίσιο συνεργατικής διαβούλευσης. Η επιφυλακτικότητα, δε, που αναφέρεται από τους συμμετέχοντες όσον αφορά στην παρέμβαση των εργοθεραπευτών την ώρα του διαλείμματος, ίσως συνδέεται με το προηγούμενο εύρημα, τη νοηματοδότηση, δηλαδή, της εργοθεραπείας ως επιστήμης που περισσότερο εστιάζει σε αποκαταστασιακό πρόγραμμα παρέμβασης. Ωστόσο, η ώρα του διαλείμματος αποτελεί τόσο χρόνο ανάπαυλας και κινητικής εκτόνωσης όσο και χρόνο επικοινωνίας και ομαδικού παιχνιδιού (Ματσαγούρας, 2000). Με άλλα λόγια, το διάλειμμα μπορεί να αποτελέσει πρόσφορο χρόνο για τους εργοθεραπευτές, ώστε να διαμορφώσουν προσωποποιημένες παρεμβάσεις. Κάτι τέτοιο φαίνεται, όμως, να αποσιωπάται από τους συμμετέχοντες του δείγματος.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα εστιάζει στις αντιλήψεις των νηπιαγωγών αναφορικά με την κατάρτιση που οφείλουν να έχουν οι ίδιες για να υποδεχθούν στις τάξεις τους εργοθεραπευτές, αλλά και με την κατάρτιση των τελευταίων σε παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές θεωρίες. Οι απόψεις των συμμετεχόντων χαρακτηρίζονται θετικές ως προς την ανάλογη κατάρτιση και αναδεικνύουν τη σημασία επιμόρφωσης προς το ρόλο και τις αρχές που υιοθετεί η κάθε επιστήμη. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να ενημερωθούν κατάλληλα για το καθηκοντολόγιο, τη στοχοθεσία, το ρόλο, τις πρακτικές των εργοθεραπευτών, ενώ οι εργοθεραπευτές από τη δική τους πλευρά να καταρτιστούν αναφορικά με το σχολείο, το αναλυτικό πρόγραμμα, τις παιδαγωγικές πρακτικές, τον τρόπο εργασίας στην τάξη (Wehrmann et al., 2006).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με τη σπουδαιότητα κατάρτισης των δύο ειδικοτήτων στις αντίστοιχες αρχές και θεωρίες διαφοροποιήθηκαν με βάση το πλαίσιο εργασίας των νηπιαγωγών. Οι εκπαιδευτικοί Παράλληλης Στήριξης που εργάζονται

εντός των σχολικών τάξεων και βρίσκονται καθημερινά εντός της μαθησιακής διαδικασίας τείνουν να συμφωνούν απόλυτα με την επιμορφωτική ανάγκη. Οι νηπιαγωγοί ειδικής αγωγής που εργάζονται στα Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ) και συνεργάζονται σε καθημερινή βάση με την ειδικότητα των εργοθεραπευτών φαίνονται να κρατούν ουδέτερη στάση. Αυτή η διαφοροποίηση μπορεί να αποδοθεί λογικά στη μορφή των συγκεκριμένων δομών. Οι εκπαιδευτικοί Παράλληλης Στήριξης δεν έρχονται σε άμεση επαφή με ειδικότητες, όπως οι εργοθεραπευτές, καθώς συνήθως συναντούν αξιολογήσεις τους ή εξωσχολικά θεραπευτικά προγράμματα. Σε αντίθεση, με τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στα ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ, οι οποίοι, ιδίως στη βαθμίδα του νηπιαγωγείου, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, αλληλεπιδρούν συχνά με τον εργοθεραπευτικό κλάδο, συνεργάζονται στο πλαίσιο αξιολόγησης και εκτίμησης των εκπαιδευτικών αναγκών μαθητών ηλικίας 4 έως 7 ετών, όπως και συστήνουν από κοινού προγράμματα παρέμβασης σε σχολικές μονάδες. Το επίπεδο τριβής, επομένως, είναι διαφορετικό και μπορεί να αιτιολογήσει, πιθανότατα και σε αδρές γραμμές, τη διαφορετικότητα ως προς τις απαντήσεις σχετικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες των δύο κλάδων.

Συνολικά, η είσοδος της εργοθεραπείας στο νηπιαγωγείο φαίνεται να αποτελεί αίτημα των νηπιαγωγών εν ενεργεία, αναγνωρίζοντας ότι μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη στην προσχολική εκπαίδευση. Παρ' όλα αυτά, η παρέμβαση της ειδικότητας φαίνεται να περιορίζεται στα στενά όρια της τάξης και να συνδέεται με συγκεκριμένη στοχοθεσία, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η πολυπλοκότητα του ρόλου των εργοθεραπευτών. Επίσης, αναδεικνύεται ότι κατά κύριο λόγο δεν υπάρχει ξεκάθαρη γνώση εκ μέρους των εκπαιδευτικών γύρω από τους τομείς ανάπτυξης, στους οποίους μπορούν να παρέμβουν οι εργοθεραπευτές, όπως και από τις πρακτικές δράσης τους. Η αναγκαιότητα επιμόρφωσης, επομένως, προβάλλεται καθαρά μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα ως βασική συνιστώσα εισόδου της ειδικότητας της εργοθεραπείας στην προσχολική αγωγή. Μέσω της κατάλληλης επιμόρφωσης και κατάρτισης αμφοτέρων, τα όρια των δύο ειδικοτήτων γίνονται περισσότερο σαφή, όπως και μπορεί ευκολότερα να βρεθεί κοινός τόπος εργασίας και επίλυσης προβλημάτων καθημερινής πρακτικής (Barnes & Turner, 2001).

Συμπεράσματα

Η παρούσα ποσοτική έρευνα διερευνά τις απόψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής αναφορικά με την είσοδο της επιστήμης της εργοθεραπείας στις τάξεις τους, όπως και τον προσδιορισμό της τελευταίας από τους ίδιους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι επικρατεί γενικότερα θετική στάση απέναντι στην είσοδο των εργοθεραπευτών στα νηπιαγωγεία, όπως και στην αναγκαιότητα για εφαρμογή εργοθεραπευτικών παρεμβάσεων. Παρ' όλα αυτά, οι απόψεις των νηπιαγωγών αναφορικά με τον προσδιορισμό του ρόλου των εργοθεραπευτών φαίνεται ότι συνδέεται κυρίως με την ιατρική –θεραπευτική πλευρά της επιστήμης και όχι τόσο με την πολύπλοκη φύση της. Με άλλα λόγια, οι νηπιαγωγοί τείνουν να συνδέουν την εργοθεραπεία με

τον κινητικό τομέα ανάπτυξης και τις δεξιότητες αυτοϋπηρετήσης, γραφοκινητικότητας και ψυχοκινητικότητας, αποσιωπώντας, όμως, τον κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα ανάπτυξης. Οι δημογραφικοί παράγοντες (πλαίσιο εργασίας), δε, φαίνεται να επηρεάζουν ως ένα βαθμό τις απόψεις των νηπιαγωγών για τις επιμορφωτικές ανάγκες τόσο τις δικές τους όσο και των εργοθεραπευτών προτού οι τελευταίοι ενταχθούν στα νηπιαγωγεία, όπως και το βαθμό και την ποιότητα της συνεργατικής σχέσης που θα αναπτύξουν μεταξύ τους.

Εν κατακλείδι, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, φαίνεται να δημιουργούν αισιοδοξία σχετικά με την ανοιχτότητα των σχολείων να υποδεχθούν νέες ειδικότητες στους κόλπους τους, ενώ τονίζουν την αναγκαιότητα για περαιτέρω επιμόρφωση και αποσαφήνιση βασικών όρων και ιδεολογιών.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- American Occupational Therapy Association (2002). Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process. *American Journal of Occupational Therapy*, 56, 609-639.
- Barnes, K. J., & Turner, K. D. (2001). Team collaborative practices between teachers and occupational therapists. *American Journal of Occupational Therapy*, 55, 83-89.
- Bazyk, S., Michaud, P., Goodman, G., Papp, P., Hawkins, E., & Welch, M. A. (2009). Integrating occupational therapy services in a kindergarten curriculum: A look at the outcomes. *American Journal of Occupational Therapy*, 63, 160-171.
- Botts, B. (2006). *Snoezelen: Empirical review of product representation*. Unpublished dissertation. In Ayres, A. J. (1972). Improving academic scores through sensory integration. *Journal of Learning Disabilities*, 5, 338-343.
- Case-Smith, J. (2000). Effects of occupational therapy services on fine motor and functional performance in preschool children. *American Journal of Occupational Therapy*, 54, 372-380.
- Case-Smith, J., & Holland, T. (2009). Making decisions about service delivery in early childhood programs. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 40, 416-423. doi:10.1044/0161-1461(2009/08-0023)
- Chapparo, C., & Hooper, E. (2002). Self-care at school: Perceptions of 6 year old children. *American Journal of Occupational Therapy*, 59(1), (pp. 67-77).
- Creswell, J. (2013). *“Research design qualitative and quantitative approaches”*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Doble E. S. & Magil- Evans J. (1992). A model of social interaction to guide occupational therapy practice. *CJOT*. 59 (3). 141- 150.

- Doubt, L., & McColl, M. A. (2003). A secondary guy: Physically disabled teenagers in secondary schools. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 70, 139–151.
- Fairburn, M., & Davidson, I. (1993). Teacher's perceptions of the role and effectiveness of occupational therapists in schools. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 60, 185–191.
- Λαγουμιντζής, Γ., Βλαχόπουλος, Γ., Κουτσογιάννης, Κ., 2015. *Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες υγείας*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5356>
- Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of survey research methods* (Vols. 1-0). Thousand Oaks, CA: Sage Publications
- Ματσαγγούρας, Η.Γ. (2000). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Mertens D.M. (2005). *Έρευνα και αξιολόγηση στην εκπαίδευση και την ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Meyers, C. A. (2006). A fine motor program for preschoolers. In A. Henderson & C. Pehoski (Eds.), *Hand function in the child: Foundations for remediation* (2nd ed., pp. 267–288). St. Louis, MO: Mosby/Elsevier.
- Missiuna, C., Pollock, N., Levac, D., Campbell, W., Sahagian Whalen, S., Bennett, S., Russell, D. (2012). Partnering for change: An innovative school-based occupational therapy service delivery model for children with developmental coordination disorder. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 79, 41-50. doi: 10.2182/cjot.2012.79.1.6
- Mu, K., & Royeen, C. (2004). Facilitating participation of students with severe disabilities: aligning school-based occupational therapy practice with best practices in severe disabilities. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, 24, 5–21.
- Παντελιάδης, Χ.Π. και Συρίγου-Παπαβασιλείου, Α. *Εγκεφαλική παράλυση. Σύγχρονη προσέγγιση*. Εκδ. Γιαχούδη-Γιαπούλη, Θεσσαλονίκη, 2002.
- Peterson, C., & Nelson, D. (2003). Effect of an occupational intervention on printing in children with economic disadvantages. *American Journal of Occupational Therapy*, 57, 152–160.
- Ρούσσος, Π. & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Τόπος.
- Rivard, L., Missiuna, C., Pollock, N., & David, K. S. (2011). Developmental coordination disorder (DCD). In S. Campbell (Ed.), *Physical therapy for Children* (4th ed., pp. 498-538) St. Louis, MO: Elsevier.

- Sayers, B. R. (2008). Collaboration in school settings: A critical appraisal of the topic. *Journal of Occupational Therapy, Schools, & Early Intervention*, 1, 170-179. doi.org/10.1080%2F194112 40802384318
- Schilling, D. L., Washington, K., Billingsley, F. F., & Deitz, J. (2003). Classroom seating for children with attention deficit hyperactivity disorder: Therapy balls versus chairs. *American Journal of Occupational Therapy*, 57, 534–541.
- Schwartz, A., Finkelstein, J., & Orentlicher, M. L. (2003). School-based occupational therapy: The U.S. perspective. *Israeli Journal of Occupational Therapy*, 12, E3–E17.
- Spencer, K. C., Turkett, A., Vaughan, R., & Koenig, S. (2006). School-based practice patterns: A survey of occupational therapists in Colorado. *American Journal of Occupational Therapy*, 60, 81–91.
- Villeneuve, M. (2009). A critical examination of school-based occupational therapy collaborative consultation. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 76(Special issue), 206-218.
- Wehrmann, S., Teresa, C., Reid, D., & Sinclair, G. (2006). Evaluation of occupational therapy school-based consultation service for students with fine motor difficulties: A qualitative study. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 73, 225-235.
- Zinger, G. (2002). Playground Society. *School Library Media Activities Monthly*. 19(2): 40-44